

A Haramza család: művészcsalád. Az éneklés szeretete, a történelem iránti érdeklődés és a hit ereje jelenti számukra azokat az erős szálakat, amelyek a két szülő, s a három gyermek életét át- meg átszövik, egyéni színekkel gazdagítva azt a képzeletbeli családi szőtestet, amely egyre változatosabb motívumkincsével érdemli ki mások figyelmét és megbecsülését. A Haramza testvérek nélkül már nem zajlik hazai történelmi fesztivál vagy palotajáték: egyéni lovas produkciójában Márk a közelharc fegyverek bravúros használatával vívja ki közönsége elismerését, Klára pedig látványos zászlós-szalagos számmával ejti ámulatba őket. Középiskolás öccsük, Kristóf egyelőre a háttérből segít, de közben ő is készül arra, hogy mielőbb megmutathassa tudományát.

Családi ötösfogat

Milli szállítása okozza tán a legtöbb fejtörést, hisz a tizenegy éves arab félvérnek Nagykozárról Veszprémbe, Szombathelyre, Budapestre, s mindenhol el kell jutnia, amerre csak ifjú gazdáit fellépni hívják. Ám ez örömteli gond a családfő, Haramza László számára, akit a színházba vagy koncertre járók ugyancsak ismerhetnek, opera-énekesként. A rivaldafényből kilépve ő intézi-szervezi gyermekeinek lovas bemutatóit.

– Úgy indult az egész, hogy a gyerekek lovagolni szerettek volna – meséli. – Mi pedig a feleségemmel arra törekedtünk, hogy e vágyukból minél több legyen az övék. Semmiképp sem úgy, hogy befizetjük őket egy körre, mintha ringliszóra tennék föl őket. Előbb az volt a cél, hogy a lehető leggyakrabban lovagoljanak, aztán hogy egyre önállóbban, majd hogy részeseivé váljanak a lótarással-gondozással járó feladatoknak is. Bértartásba vettük Millit, „aki” később a sajátunk lett. Tíz éve élünk Nagykozáron, egy 50-es években épült, tornácos, nyeregtes, kertes parasztházban, természetközelen.

– *Így sem törvényszerű, hogy a gyerekek lovas íjásszá legyenek.*

– Viszont családi örökségül kapták tőlünk a történelem iránti érdeklődést, és figyelmük csakhamar a magyar kultúra, az őstörténet felé fordult. Rendszeresen vittük őket azokra a nagy rendezvényekre is, ahol immár ők is meghívott szereplők, még hozzá szolisták a legrangosabb lovas produkciók között. Ez nagy büszkeségünk.

– Történelmi illusztrációnak nevezhetjük ezeket az egyéni, megkoreografált számokat, melyekkel a honfoglalás kori, illetve a sztyeppi nomád világ harci technikáit, mozgáskultúráját és viseletét idézzük – veszi át a szót Haramza Márk. – Magam közelharc fegyverekkel: szablyával, fokossal, kopjával tartok lóhátról bemutatót. Történelem szakos egyetemistaként a had- és fegyvertörténet különösképpen érdekel. Jó pár éve kitanultam a fegyverkovács szakmát, így a fegyvereimet saját kezűleg készítem.

– *Saját műhelyedben?*

– Persze. Azt szokták mondani, elég ahhoz egy satu, egy üllő és tűzhely. A szerszámaimat is én csináltam, bár a kalapácsok és a reszelők mellett gépi eszközeim is vannak. Sokkal mélyebben ismerem ezáltal a fegyvereket, többet tudok róluk, mintha csak könyvből olvasnám. A damaszkuszi acél az egyik kutatási témám, ez a rejtélyes, hajlékony, mégis ellenálló fém. A bemutatókhoz használt sztyeppi nomád fegyvereket régészeti leletek alapján lehet rekonstruálni. Így készítettem saját kovácsolású szablyát, kopját, fokost, fokosbárdot, baltás bárdot, sőt, még nyílhegyet is. Nagyon sok segítséget kapok Hidán Csabától, aki tanárom is a

Károli Gáspár Református Egyetemen. Tőle tanultam a szablya- és a fokossvívaszt, a botforgatást és a késharcot is. Ő nemcsak régész és történész, valamint Kelet-kutató, de fegyver- és viselettörténettel is foglalkozik, így Klári húgom is sokat ad a véleményére.

– Korhú viseletben lépünk föl, puha talpú nemez- vagy bőrcsizmában, s a nadrághoz illő ingben, ami készülhet selyemből, vászonból, brokátból is – avat a részletekbe Haramza Klára. – Ezeket Jónás Anna barátnőmmel, állandó segítőnkkel mi varrjuk, s miután szőni is tudok, az inget díszítő szövött mintát is saját kezűleg készítem. Mintáskönyvből veszem hozzá az ötletet, geometrikus és folyondár motívumot használok többnyire, vörös és fekete színnel dolgozom.

– *A szegedi egyetemen tanulsz, énekművésznek készült. A fennkölt művészettel hogyan fér meg a lovas íjászat?*

– Békésen. A csoporttársaim is elfogadták, sőt, úgy érzem, értékeli is ezt a ténykedésem. A produkcióim egyébként is elmozdultak az előadóművészet felé, mióta zászlóforgatással és szalagokkal végzek afféle ritmikus tornagyakorlatot, lóháton, szőrén ülve meg az állatot. Az én kellékeimet is magunk varrjuk, szép, színes, könnyű anyagok-

ból. Egyelőre öt zászlóm van, a legnagyobb 1 x 1 méteres.

– *Elmesélnéd a legemlékezetesebb fellépésed?*

– Idén nyáron, a Visegrádi Nemzetközi Palotajátékokon, egy esti fellépésen tűzlovasként mutatkoztam be. Először egy mindkét végén meggyújtott, hosszú botot forgattam, aztán két rövidebbet. Sötétben nagyon hatásos és látványos ez a gyakorlat. Amikor a végén vágattam kifelé, akkor láttam csak, hogy zsúfolásig tele az egész lelátó, de még a vár oldala is benépesült érdeklődőkkel. Legalább 2500 ember látott, és tapsolt nekem. Felemelő érzés volt!

– *Mi jelenthet továbblépést e hagyományörző lovas sportban?*

– Egyrészt az, hogy legyen egy állandó telephelyük, ahol bárki nyomon követheti a tevékenységüket, a lovaglást éppúgy, mint a fegyverkészítést. Ahol testközelbe hozható a fiatalsággal

is a történelem – mondja az édesapa. – Másrészt a nemzetközi szintér. Ennek is eljön az ideje. Márk és Klára négy éve kezdtek csak bemutatókra járni, előbb kisebb helyekre, aztán egyre rangosabb fesztiválokra. A Bikali Élménybirtok után a szombathelyi Savaria Történelmi Karnevál és a Visegrádi Nemzetközi Palotajátékok következtek, ahol már jegyzik és visszavárják őket. Utóbbin Márk jelentheti a fiatalítást, amire nagyon büszkék vagyunk, hisz a műfaj kiválósága, Kassai Lajos utódjának tartják. Szerintem nincs messze az idő, amikor Kristóf is közönség előtt száll nyeregbe.

– Ahhoz azért még van mit tanulnom, gyakorolnom – szól közbe az érintett –, de valóban szeretnék én is lovas harci bemutatókat tartani, mint a bátyám. Esztergomban tanulok, a ferences gimnáziumban, ritkán tudok hazautazni, így lovagolni sincs olyan sok időm.

– Őt az irodalom is nagyon érdekli – jegyzi meg büszkén az énektanár édesanyja, Murányi Anikó. – Most épp vígposzt ír. Költői vénáját az édesapjától örökölte, aki a verseit fiatal korában a Jelenkor folyóiratban publikálta. Őt is noszogatom, hogy írjon még.

– *Közeleg az advent. Hogyan készülnek rá?*

– Amíg a gyerekek kicsik voltak, rengeteget énekelünk, Klárika már ötévesen fellépett a templomban, Mária volt a betlehemes játékban. Most a fiúk szerveznek énekes-játékos-beöltözös pásztorjátékot. Készítettünk adventi koszorút, hetente meggyújtunk rajta egy újabb gyertyát, és felolvassuk a Szentírásból. Diós és mákos bejgliből nincs az a mennyiség, ami ne fogyna el, a mézeskalács sem fog hiányozni, Szentestére pedig most is halászlét főzök. A süteményekhez Márk forralt bort készít, a férjem pedig fantasztikus gyümölcssalátát. Sajnos a receptje annyira titkos, hogy még nekem sem árulta el, úgyhogy ezért a fogásért az elismerés csak őt illeti meg!

LEJEGYZETTE: CSATÓ ANDREA

„Sosem önmagamért énekelek”

Mészáros János Eleket szimpilantás alatt szívébe zárta az ország, amikor a Csillag születik című televíziós tehetségkutató műsorban – sokak szemébe könyvet csalva – elénekelte Bagó dalát a János vitézből.

Külsőségektől mentes, nemesen egyszerű előadásmódján lelkének őszintesége is átsütött, mértéktartó emberi megnyilvánulásai pedig tovább növelték népszerűségét. Sokan féltették a tőle idegen celebvilágtól, de ő nem adja fel mély hitében gyökerező értékrendjét és gondolkodásmódját: megmaradt annak a jó értelemben vett vidéki gazdának, aki azelőtt is volt.

– A város nem az én közegem, az épített környezet inkább idegesít, mintsem éltetne – meséli. – Falun nőttek föl, csak a természetben tudom kipihenni magam.

– *Alcsútdobozon gyakorló szőlősgazda. Milyen lett az idei termés?*

– Minőségre jó, de mennyiségre kevesebb, mint szokott. Beteg fürtök

nem akadtak, permetezés nélkül sem lett volna semmi baj, kánikulában a gombák nem szaporodnak. A fehérborom piros traminiből, rizlingszilvániból, meg ezerfürtűből való cuvée. Nagyszerűen kiegészítik egymást, egyik adja a zamatot, másik a levet, harmadik a savat. Én nem hiszek a túlkémiaozott borkészítésben. Az én nedűmnek egyszerű íze van, de legalább tudjuk, mit iszunk.

– *A verseny fenekestül felforgatta az életét.*

– Az éneklés, amit addig hobbiként műveltem, a fő foglalkozásommá vált. Sorra jönnek a fellépések, sok meghívásnak nem is tudok eleget tenni. Sajnos akad, aki nem érti meg, hogy pihenésre, feltöltődésre is szükség van, hisz minden alkalommal száz százalékot vagy még többet kell teljesítenie az embernek, és az utazások is leszívják az energiáját. A pécsi felkérés nagyon hamar jött, és meg is lepődtem, hogy operaénekesek mellett, harmadik tenorként léphetek közönség elé. Több áriát újonnan kellett megtanulnom, de izgalmas munka volt, és nagyon jól

sikerült a koncert a Kodály Központban. Mindig arra törekszem, hogy a hallgatóságnak ne csak a füléig, hanem a lelkéig érjek el. Sosem önmagamért énekelek, inkább az adott művet igyekszem hitelesen megszólaltatni. Talán ezért is feszélyez, ha az utcán vagy épp lángosévés közben odajönnek hozzám. Én biztosan nem tenném ezt mással. De elfogadom, hogy különbözőek vagyunk. És azt is tapasztalom, hogy sok embernek örömet szereztem, hitet adtam – már csak ezért is megérite.

– *Remélhetünk-e öntől lemezt?*

– Adventkor jelenik meg karácsonyi dalokból egy cd. Régi álomom válik valóra ezzel. Nagyon zavar ugyanis, hogy mindenütt az angolszász dalokat bömböltetik, s amikor nemcsak a bevásárlóközpontban, hanem Székesfehérváron, az Árpád-házi királyok sírja tövében is ezek szóltak, elkeseredtem. Hisz oly gyönyörű karácsonyi dalaink vannak! Emlékszem, gyermekkoromban, miközben a szüleink behozták a karácsonyfát, mi a nagymamánkkal az asztalnál ülve imádkoztunk, és énekeljük a Mennyből az angyalt, meg a Krisztus Urunk áldott

születését, és hasonlókat. Ezekből válogattam össze tizenhetet, és vettük föl a dunakeszi Szent Mihály-templomban Teleki Miklós orgonaművész közreműködésével. Ady Endre: Karácsonyi ének című versét is elmondtam, ezzel indul a lemez. Nem tolszszom senki otthonába, de aki efféle dalokat szeretne hallgatni úgy, hogy az énekhangot pusztán orgona kíséri, mostantól megteheti. Én nem a ruhámon hordom a magyarságom, hanem a lelkemben. S ha az ajándékosztáskor diszkréten, a háttérben ez a muzsika szól, hiszem, hogy bensősége-sebb, meghittebb lehet az ünnep.

LEJEGYZETTE: CSATÓ ANDREA